

ELNÖKVÁLASZTÁS... KÖVETKEZMÉNYEKKEL(?)

BEKE-MARTOS JUDIT

Az MTA-ELTE Jogi Történeti
Kutatócsoport blogja

A SZERZŐ:

DR. BEKE-MARTOS JUDIT

Az MTA-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

TUDOMÁNYOS MUNKATÁRSA

JUDIT.BEKE-MARTOS@RUB.DE

2020. október 10.

2020. november 3-án választások lesznek az Egyesült Államokban. A szövetségi Kongresszus teljes alsóháza (az ún. Képviselőház), a felsőház (az ún. Szenátus) tagjainak egyharmada, illetve az elnök és alelnök személye is újráválasztásra kerül.

Az Amerikai Egyesült Államok államfőjének választását illetően az 1787-es szövetségi alkotmány szokatlanul részletes szabályozást tartalmaz. A választási rendszer alapvetően a lakosság kezébe adja az elnökválasztás jogát, de a jelöltekre leadott szavazatokat a tagállamok összesítik, és – két tagállam kivételével¹ – az a jelölt, aki a

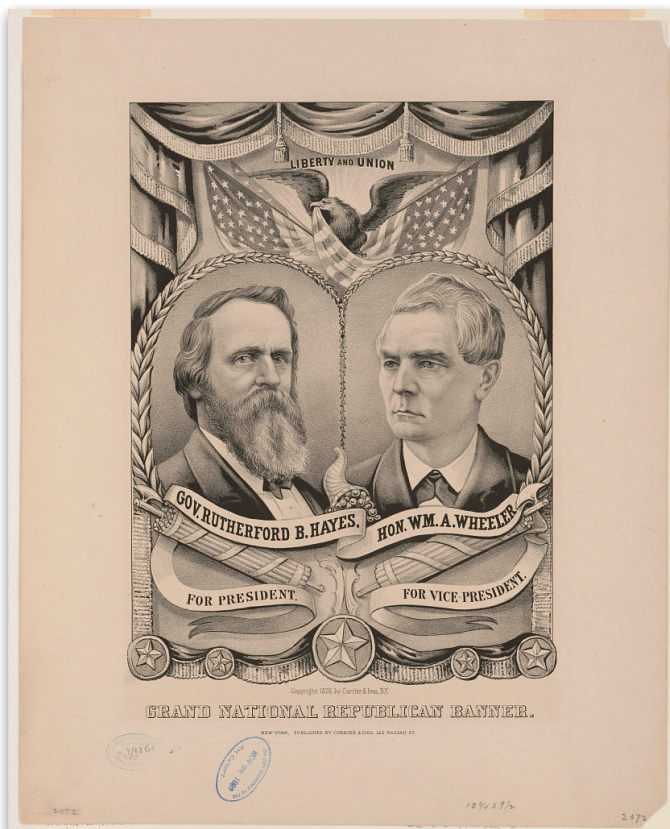
legtöbb lakossági szavazatot kapta, megkapja a tagállamot illető összes ún. elektori szavazatot. Ez az ún. „győztes mindent visz” rendszer számos nehézséget és igazságtalanságot okozott már. A szövetségi alkotmány azonban nem csak az elektori rendszer hiányosságait hagyta figyelmen kívül, hanem az esetleges politikai pártok kialakulását is. Az eredeti szabályozás szerint minden választásra jogosult két szavazatot adhatott le, melyből az egyik nem lehetett a saját tagállamának jelöltje. Azt, hogy kit kívánnak elnöknek és kit alelnöknek, nem jelölték meg, így a legtöbb szavazatot kapott lett az elnök és a második az alelnök. Az USA első néhány évében kialakult kétpártrendszer már a harmadik elnökválasztásnál, 1796-ban azt eredményezte, hogy a győztes John Adams alelnöke politikai riválisa, Thomas Jefferson lett. Mikor 1800-ban Thomas Jefferson és kihívója, Aaron Burr azonos számú szavazatot kaptak és a döntés a Képviselőház kezébe került, hogy ki legyen az elnök és ki az alelnök, az idő megérett a rendszer módosítására. Az 1804-ben hatályba lépett 12. alkotmánykiegészítés két különböző szavazat leadását írja elő: egyet az elnökjelöltre és egy másikat az alelnökjelöltre.²

kinek helyileg hova kell mennie szavazni, ott elektronikus úton vagy papír alapon adhatja-e le szavazatát, avagy milyen feltételek mellett lehet levélben választani, mind a tagállamok döntenek el. Ez egy fontos eleme az amerikai szövetségi rendszernek. Ebből a tagállami sokszínűségből is adódik az a számtalan bizonytalanság, ami az idej elnökválasztást körveszi. Az USA-ban a választásra jogosultaknak külön regisztrálniuk kell, hogy szavazhassanak. Sokan nem tartják ezt fontosnak így a részvételi számok az abszolút lakosságszámhoz képest relatív alacsonyak. Sok egyéb faktor is befolyásolja a választást és annak eredményét. Nehézség például, hogy a választás kedden, azaz munkanapon kerül megrendezésre. A választási hajlandóságot befolyásolja az aznapi időjárás, ahogy az USA-ban található több időzónában eltérő nyitvatartású választási urnák és az arról való híradás is. Idén, a koronavírus okozta pandémia miatt további hangsúlyt kap a levélben történő választás, aminek szabályai minden tagállamban eltérőek, illetve ehhez kapcsolódóan az állami postaszolgálat – ami szövetségi hatáskörbe esik – krónikus alulfinanszírozása is.

Ezek a kihívások

Önmagukban elég problémát okoznak, de mégis van egy további veszély idén: a jelenlegi republikánus elnök, Donald Trump legtöbb a

Az elnökválasztás minden negyedik évben, november első hétfőjét követő kedden kerül megrendezésre az Egyesült Államokban. A választás részleteit, így, hogy

szepember 29-én tartott első elnöki vita során jelentette ki, hogy amennyiben csalást vél felfedezni a választási eredményben, úgy nem lesz hajlandó elfogadni azt és békésen átadni a hatalmat a győztesnek. Egy demokratikus rendszerben az ilyen nyilatkozat rendkívül problémás. Szoros választási eredményekre, illetve azok vitatására több példát is találunk az amerikai történelemben. 2016-ban a demokrata jelölt, Hillary Clinton közel hárommillióval több lakossági szavazatot kapott, mint Trump, az elektori szavazatok többsége mégis Trumpé lett. 2000-ben az amerikai Legfelsőbb Bíróság mondta ki az utolsó szót a George W. Bush és Al Gore közötti elnökválasztási vitában, ahol a floridai szavazatok újraszámolásáról döntöttek.³

1876-ban volt eddig a legkritikusabb helyzet. A republikánus Rutherford Birchard Hayes és a demokrata Samuel J. Tilden közötti verseny rendkívül szoros eredményt hozott: míg Tilden 250 000-rel több lakossági szavazatot kapott, addig Hayes eggyel több elektort. Mindkét kampány csalással vádolta a másikat. Elsősorban Dél-Karolina, Louisiana, Oregon és Florida államainak szavazatait vitatták. A rendkívüli helyzet feloldására – és esetleges zavargások megelőzésére – az amerikai Kongresszus 1877. január 29-én törvényben⁴ állított fel egy 15-fős Választási Bizottságot, amely 7 demokratából, 7

republikánusból és egy független képviselőből állt. A gond akkor merült fel, amikor a független jelöltet, az illinoisi Legfelsőbb Bíróság bíráját, David Davist szenátorra választották államában. A helyére került New Jersey-i bíró, Joseph P. Bradley republikánus volt és ennek megfelelően a Bizottság 8-7 szavazataránnyal Hayes győzelmét állapította meg, melyet 1877. március 2-án hoztak nyilvánosságra.

Mivel március 4-e vasárnapra esett 1877-ben, az elnöki beiktatási ceremóniát hétfőre, március 5-ére halasztották, de egyik párt sem tudott igazán felkészülni az eseményre.⁵ Bár Tilden arra kérte támogatóit, hogy fogadják el a választási eredményt,⁶ az esetleges zavargások vagy puccskísérletek elkerülése érdekében a még hivatalban lévő elnök Ulysses Grant, március 3-án este vacsorát rendezett a Fehér Házban. A vacsora alatt Grant elnök, Morrison Remick Waite a Legfelsőbb Bíróság elnöke, Hayes és Hamilton Fish külügyminiszter átmentek a Vörös Szalonba, ahol Hayes letette az elnöki esküt.⁷ Ilyen módon az USA-nak ugyan nagyságrendileg 15 óra hosszát két hivatalban lévő elnöke volt, de cserébe nem

maradt 24 órán át betöltetlen az államfői pozíció.

Az 1933-ban hatályba lépő 20. alkotmánykiegészítés első szakasza

szerint a novemberben megválasztott elnök a rákövetkező év január 20-án lép hivatalába.⁸ Idén, az amerikai lakosság 2020. november 3-án adja le szavazatát a következő elnökre. Az elektorok saját tagállamuk fővárosban 2020. december 14-én találkoznak. Az összesített elektori szavazati listákat 2021. január 6-án nyitják fel a fővárosban, Washington D.C.-ben a Kongresszus közös ülésén.⁹ Az aznap nyilvánosságra hozott eredmény a végleges és hivatalos. Vitatására mindössze 14 nap marad. Remélhetőleg nem lesz rá szükség...

Hivatkozások:

- ¹ Nebraska és Maine
- ² <https://www.archives.gov/founding-docs/amendments-11-27#toc-amendment-xii> (2020.10.09)

³ Bush v. Gore, 531 U.S. 98 (2000)

⁴ https://avalon.law.yale.edu/19th_century/elect01.asp (2020.10.09)

⁵ <https://www.loc.gov/rr/program/bib/inaugurations/hayes/index.html> (2020.10.09)

⁶ Boller, Paul F. Jr.: Presidential Inaugurations, USA, 2002, A Harvest Book, Harcourt, Inc. 25. p.

⁷ Beke-Martos Judit: Állami legitimációs eljárások és államfői jogkör 1867-1918 között, Budapest, 2012, Kossuth Kiadó, 135-138. p.

⁸ <https://www.archives.gov/founding-docs/amendments-11-27#toc-amendment-xx> (2020.10.09)

⁹ <https://www.ncsl.org/research/elections-and-campaigns/the-electoral-college.aspx> (2020.10.09)

Képek elérhetősége:

1. oldal: Republikánus választási poszter, US Library of Congress, <https://www.loc.gov/item/2003656594/>
2. oldal: Hayes elnök beiktatása, US Library of Congress, <https://www.loc.gov/item/2014683132/>